

Wapenbroeders

Van A.L. Snijders verscheen bij AfdH Uitgevers:

Belangrijk is dat ik niet aan lezers denk (2006)

Bordeaux met ijs (2008)

De mol en andere dierenzkn's (2008)

Vijf bijlen (2009)

Een handige dromer (2010)

Brandnetels & verkeersborden (2012)

A.L. SNIJDERS

Wapenbroeders

131 ZKV's

ROLAND SIPS

Twaalf 'pages'

afdh

Eerste druk, maart 2013

ISBN 978 90 72603 27 2

© 2013 A.L. Snijders, AfdH Uitgevers, Enschede/
Doetinchem en erven Roland Sips

*Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere
wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.*

INHOUD

2012 **7**

INDEX **279**

AANTEKENING VAN DE UITGEVER **285**

COLOFON **288**

2012

Toen hij bijna bij de rivier was reed er een kleine Fiat van de grote weg af en stopte tussen een paar bomen. Een man, zijn vrouw en drie met zorg geklede dochters stapten uit de auto en Bascomb bleef naar hen staan kijken toen hij zag dat de man een geweer bij zich had. Wat ging hij doen? Een moord plegen? Zelfmoord? Zou Bascomb zo dadelijk een menselijk offer te zien krijgen? Hij ging zitten, onzichtbaar in het hoge gras, en keek toe. De moeder en de drie meisjes waren zeer opgewonden. De vader scheen volstrekte soevereiniteit te genieten. Ze spraken een dialect en Bascomb verstond bijna niets van wat ze zeiden. De man haalde het geweer uit zijn foedraal en deed er één kogel in. Toen zette hij zijn vrouw en drie dochters op een rij en legde hun handen op hun oren. Ze gilden. Toen dat allemaal voor elkaar was ging hij met zijn rug naar hen toestaan, richtte zijn geweer op de hemel en vuurde. De drie kinderen klaptten en slaakten uitroepen over het harde geluid en de dapperheid van hun lieve vader. De vader stopte het geweer weer in het foedraal, ze stapten allemaal in de Fiat en reden weg, terug naar hun appartement in Rome, veronderstelde Bascomb.

In de nacht naar de laatste dag van het jaar las ik 'De Appelwereld' voor, een verhaal van John Cheever over de zeer beroemde dichter Asa Bascomb, die geplaagd wordt door onkuise, obscene gedachten. Op het moment dat ik 'richtte zijn geweer op de hemel en vuurde' voorlas (half twee), klonk buiten het geluid van een zware ontploffing. Ik schrok erg. Het was het

eerste carbid-schot van Eppie Tolzicht, wiens huis aan de horizon staat. Hij bleef de volgende zestien uur bezig met het carbid. Ik houd erg van toeval, en was bij nader inzien dan ook niet verrast dat de eerste klap viel na het woord 'vuurde'.

10.01 ZATERDAGAVOND

Zaterdagavond 7 januari sta ik om zeven uur voor de glazen hoofdingang van het Nutsgebouw op de Riviervismarkt in Den Haag. Tot mijn onuitsprekelijke vreugde is het inderdaad zeven uur. De glazen deur is op slot, in de verte zie ik een symmetrisch tafereel – in het midden zie ik een zangeres zingen, links spelen een man en een vrouw de viola da gamba, rechts ook, ik hoor niets. Ik weet dat het concert om acht uur begint, ik voel me gevangen in de symmetrie, ik maak me gereed om een uur onbeweeglijk te wachten, als een aan de kunst gewijde pilaar. Maar het denkbeeld wordt verstoord door een man in een zwart pak, de portier. Hij ziet me staan, opent de deur elektronisch en zegt: ‘U bent een uur te vroeg of u hoort erbij.’ Ik zeg: ‘Ik hoor erbij.’

Ik loop naar binnen en ga op de eerste rij zitten, de muziek gaat door, ze zien me zitten, ik ben de enige luisteraar, ik ken niemand, maar ik weet dat de muziek boven alles gaat. Als het stuk uit is, zorg ik voor een eenmansapplaus en geef ik het ensemble een hand. Na het oefenen met de zangeres, Claron McFadden, ben ik aan de beurt. Ze willen mijn stem horen en kijken of ik op tijd kan opstaan en weer kan gaan zitten. Als *probatio pennae* lees ik een zeer kort stukje voor:

RECEPTIE

Het was zo warm dat zelfs mijn kale, onttakelde geest door de knieën dreigde te gaan: het einde der tijden. Maar op weg naar het westen werd het bewolkt, en in Amsterdam regende het, ik kon weer ademen. Op de receptie van Dagjos,

op het gras van de Stadionkade, hielden grote bomen en zwarte parasols de regen tegen, de lucht werd zuiver: het einde der tijden was voorbij.

Om acht uur is elke stoel bezet en begint The Spirit of Gambo met het concert. Consort Music of Four Parts van de Engelse zeventiende-eeuwse componist John Jenkins, composities van ongeveer vier minuten, afgewisseld met leesstukjes van vier minuten. Het tweede deel is muziek van Orlando Gibbons, gezongen door Claron McFadden. Er wordt geklapt, het publiek heeft verstand van deze muziek.

In de vroege avond ben ik gekomen, 180 kilometer over een rechte streep beton. In de late avond rijd ik terug over dezelfde streep. Daartussen de gambamuziek, op instrumenten met gebeeldhouwde dierenkoppen. Een symmetrische zaterdagavond.

10.01 CHEQUE

Er was een tijd dat ik in december niet aan Bethlehem dacht, maar aan het Damrak. In december kreeg ik ieder jaar van mijn oma een cheque van tien dollar uit Paterson New Jersey, waar zij woonde na haar scheiding. Ik fietste op mijn Fongers (trommelremmen voor en achter) naar de vestiging van American Express aan het Damrak, waar ik er jaar na jaar hetzelfde bedrag voor kreeg, zevenendertig gulden vijftig cents. Ik fietste over de De Lairesestraat, P.C. Hoofstraat, Leidschestraat, Rokin, Damrak. De straten zijn er nog, maar de verkeersborden zijn veranderd, deze fietstocht kan ik niet meer maken. Boven de grond kan een stad veranderen, onder de grond ligt alles tot in de eeuwigheid vast.

Na de dood van mijn oma heb ik meer dan vijftig jaar geen Amerikaanse cheque meer gezien, maar afgelopen december kwam er weer een, van een tijdschrift in Brooklyn New York, honderdvijftig dollar. Bij de Rabobank in Vorden zei de bankier dat ik voor het verzilveren twintig euro moest betalen. Ik vond het een groot percentage voor een kleine dienst, ik ben al veertig jaar klant bij deze bank, ze hebben al veel aan me verdiend. Maar de bankier was niet te vermurwen, hij deed niet aan klantenbinding, hij was er voor het geld.

Rob Hoogland, ster-columnist van *De Telegraaf*, schrijft dat hij in Ierland ergens logeerde waar een cheque ingelijst aan de muur hing. Handtekening: Jack Charlton, die het Ierse voetbalelftal op het WK van 1990 naar de kwartfinales leidde.

Ik denk dat ik de cheque uit Brooklyn ook inlijst, als herinnering aan mijn Amerikaanse oma.

12.01 UKIYO-E

Over de reis die ik in 1957 met de oude Landrover van mijn vader door Afrika maakte, kan ik veel vertellen, maar ik beperk me tot ukiyo-e.

Altijd als ik de auto op een vlot of pont moest zetten, werd ik bevangen door een sterk besef van vergeefsheid. Ik wilde mijn reis beëindigen, ik wilde niet terug naar huis, dat was het niet, het was geen heimwee, ik wilde 'm beëindigen, ik wilde de auto en mijn gedachten stilzetten. Op de zanderige oevers stonden altijd veel mensen, ze keken naar wat kwam en ging, maar reisden zelf niet. Zij veroorzaakten de malaise in mijn hoofd. Ik wilde kijken naar de reis, ik wilde niet reizen. In de buurt van Dar-es-Salaam sprak ik een Japanner die het me uitlegde. Hij zei: 'Het is ukiyo-e.'

13.01 VLAGGEN

Boris Vierhand uit Haarlem ontmoette Julia Schwob nooit, hoewel hij het jaren probeerde. Hij was verliefd op haar geraakt in een verborgen dal in de Pyreneeën, waar hij de vlaggen had gezien. Honderdachtennegentig strenge vlaggen zonder context. Geen huizen, schuren, geen omheiningen, geen verharde weg, alleen een jagerspad uit de oertijd. In de buurt van Agoitz, twintig kilometer verder, vroeg hij een wijnboer naar de vlaggen. De man was goedlachs en praatgraag, hij vertelde Boris dat het een project was van Julia Schwob, een jonge vrouw uit Tsjechië. Hij wist niet waar ze woonde, ze kwam soms een vlag recht zetten – dat was alles. Boris Vierhand had een jaar nodig om haar adres te achterhalen, hij schreef haar onomwonden dat hij verliefd was en met haar wilde trouwen. Hij schreef haar niet dat hij van de wijnboer had gehoord dat ze prachtig was (de man had ruwe, vrolijke woorden gebruikt, stekelig gras). Zij wilde hem niet ontmoeten, ze wilde geen man, ze leefde voor het raadsel van de kunst. Ze schreef hem verschillende brieven over kunst. Ze schreef bijvoorbeeld:

DE KUNST, die een broertje dood heeft aan algemene begrippen, laat alleen maar het individuele zien en is alleen maar op het unieke gericht. Neem een boomblad met zijn grillige nerven, zijn kleurschakeringen in licht en schaduw, met de welling wanneer er een regen­druppel op gevallen is, het gaatje dat een insect heeft gemaakt, het zilverspoor van een slakje, de eerste dodelijke goudrand die de herfst erop

tekent. En zoek nu ergens in alle grote wouden op de aarde naar één blad dat er precies op lijkt: onbegonnen werk. Er bestaat geen wetenschap van het bladvlies, van het netwerk van een cel, de kronkels van een ader, van de hebbelijkheden en wispelturigheden van een karakter.

Plutarchus is soms dankzij zijn goede neus een kunstenaar; maar ook hij had geen benul waar het in de kunst werkelijk om ging, omdat hij in ‘parallelle’ dacht – alsof twee mensen wanneer ze echt tot in alle details beschreven worden ooit op elkaar zouden kunnen lijken!

19.01 WORM

De tijd is een worm die zich achterstevoren de geschiedenis in vreet. Overspannen taal? Niet te begrijpen voor een Perzisch meisje van achttien jaar? Dat vraag ik me af. Ze is in de zomer van 2010 verkozen tot schoonheidskoningin van Zandvoort. Ik zie haar temidden van haar vriendinnen aan het strand. Ik verkneukel me over haar verblijfsvergunning, en denk aan Omar Khayyam. Ze kent hem, ze kent zijn duizend jaar oude kwatrijnen, zoals iedere Pers. Haar schoonheid is geen beletsel.

*Gezien of niet de wereld, om het even: het is niets.
wat gij gehoord, gezegd hebt of geschreven: het is niets.
gereisd door de klimaten alle zeven: het is niets.
tot studie en bespiegelen thuis gebleven: het is niets.*

De vader van het meisje is als uitgenodigde vluchteling naar Nederland gekomen. Hij leert de taal snel en wordt aangenomen op de politieschool. Met een leraar spreekt hij over Omar Khayyam. De leraar wijst hem op de vertalingen van J.H. Leopold.

*In dit kermisvertoon zoek vriend noch magen,
hoor naar mijn woord: wil niet om toevlucht vragen,
aanvaard het leed, wees goedsmoeds in de smart
en denk niet, dat u iemand zal beklagen.*

De leraar zelf leest de kwatrijnen al sinds zijn zestienste jaar, aanvankelijk als oefening in ascese, later als neutrale boodschaploze kunst. Aan het eind van zijn leven herinnert hij zich scherp het eerste gedicht dat

hij las. Hij kent het nog steeds uit zijn hoofd, en hij weet nog steeds dat het om de laatste zin gaat.

*Ik sloeg de beker stuk den dag voor dezen,
als van mijn roes ik nauwelijks was genezen;
de scherven spraken met een lispelstem:
'ik was als gij; gij zult als ik ben wezen.'*

24.01 PROCLAMATIE

Er staat elke maand een zkv van A.L. Snijders op de website Hard//Hoofd. Dat is afgesproken. Vanmiddag heb ik de redactie een brief geschreven.

Geachte redactie,

Ik ben geïnterviewd door een meisje van een glimmend blad. Vandaag stuurde ze me het interview met enkele aanvullende vragen. Ze vroeg of ze een zkv mocht toevoegen dat ze bij Hard//Hoofd gelezen had. Ik zei ja.

Zoals jullie weten ben ik een oude man, veel ouder dan Matthijs van Nieuwkerk en Jeroen Pauw. Ik weet niet of het met mijn leeftijd te maken heeft of met mijn karakter, maar ik bezoek nooit websites, en onbekende woorden zoek ik altijd op in papieren boeken.

In verband met het verzoek van het glimmende meisje veranderde ik van koers: ik bezocht de website Hard//Hoofd.

Het lijkt me een goed blad, ik ga het voortaan (en met terugwerkende kracht) lezen. Wat me vooral prikkelde was de proclamatie uit 2009. Als de leeftijd van Matthijs v. N. en Jeroen P. al problematisch is, hoe zit het dan met jullie medewerker die de zkv's schrijft?

Ik suggereer een antwoord: schrijven is geen krachtsport, de spieren spelen geen rol, woorden zijn leeftijdloos. Nescio schreef aan het eind van zijn leven over de dingen die hem als 18-jarige ook al bezighielden. En op dezelfde toon.

Schrijvers zijn geen sporters, ze hoeven geen
progressie te tonen. Ze hoeven geen emoties los
te maken bij Mart Smeets. Liever niet.

Vriendelijke groeten,
A.L. Snijders

Jopie Bisschop is verhaal en herinnering, een gordiaanse knoop. We woonden in de Nieuwmarktbuurt, hij als autochtoon, ik als nieuwkomer, zijn vader had een koffiehuis. Ik weet niet of ik hem in die dagen ooit gesproken heb, ik heb hem wel zien boksen, hij was kampioen van Nederland, een kleine tengere jongen, als mijn herinnering de waarheid spreekt. Boksen is alleen mooi bij lichtgewicht, de zware jongens zijn slagers. Toen ik net achter de IJssel woonde, kwam hij op bezoek met vrouw, dochtertje en twee teckels, het was winter. We maakten een boswandeling. Een van de teckels verdween in een konijnenhol en bleef daar. Het werd donker, ik ging naar huis om een lantaarn te halen. Joop bleef op zijn hond wachten, maar die bleef in het hol. Laat in de avond zag ik een lichtje uit het bos komen, in de hand van Joop, hij was alleen. Hij ging met vrouw en kind en overgebleven teckel terug naar Amsterdam. De volgende dag kwam hij terug voor een nieuw bezoek aan het konijnenhol. De hond was uitgeslapen en ging samen met zijn baas naar huis. De volgende veertig jaar zag ik Joop niet meer en ik sprak hem ook niet. Ik hoorde dat hij eigenhandig zeilschepen bouwde waarmee hij over de grote oceanen voer. Vorige week hoorde ik van een vriendin dat hij stervende was. Ik schreef hem meteen een brief waarin ik hem vroeg waarom hij na die avond in het bos niet was blijven slapen. Maar hij antwoordde niet, want terwijl de brief via Zwolle naar Amsterdam reisde, was hij al gestorven. Zijn dochter schreef me dat hij vaak in donkere, natte bossen op zijn teckel gewacht had, vol woede en wrok.

Maar als het beestje tevoorschijn kwam, was hij toch altijd vriendelijk. Ze schrijft: 'Hij kon niet boos op hem blijven, misschien leken ze te veel op elkaar.'

Het bekladden van muren is aan mij besteed, ik bekijk alle kunst en lees alle woorden. Mijn voorkeur gaat uit naar geschonden teksten. In 1993 heb ik lang nagedacht over *E. ik hou van de*, dat ik las op een viaduct over de snelweg van Zwolle naar Heerenveen. Dit is de streek waar veel bevindelijke christenen wonen, de mannen van het gekrookte riet, zeer streng in de leer. Maar het zijn mensen, ze worden bezocht door zondige gedachten, die soms zelfs in daden worden omgezet. E. is Elly, een getrouwde boerin, ze wordt bemind door de knecht van de boerderij verderop. Hun zonde hangt als een aswolk boven hun leven. De knecht fietst met zijn emmertje witkalk in de nacht over het viaduct, hij moet zich uiten. Hij denkt bij het schilderen van de letters goed na over links en rechts en ondersteboven. Alles lukt, behalve de j. Hijzelf komt er nooit achter, want hij heeft geen auto. Ik ben trouwens bang dat Elly daar ook nooit rijdt. Die tekst stond er alleen voor mij, om over te piekeren.

